

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ BEYNƏLXALQ MƏDƏNİ ƏLAQƏLƏRİNDƏ İSESKO – İSLAM DÜNYASI TƏHSİL, ELM VƏ MƏDƏNİYYƏT TƏŞKİLATININ YERİ

SƏNUBƏR BABAŞOVA
Bakı Dövlət Universiteti, Beynəlxalq
münasibətlər kafedrasının müəllimi

E-mail: sanubarbabashova@bsu.edu.az

Azərbaycan Respublikası 1991-ci ildən İslam Dünyası Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı – İSESKO-nun üzvüdür. İSESKO ilə əlaqələrin 1991-ci ildə qurulmasına baxmayaraq, birinci xanım Mehriban Əliyevanın 2006-cı il tarixində İslam Dünyası Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatının xoşməramlı səfiri adına layiq görülməsi ilə uğurlu inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuşdur. 23 noyabr 2006-cı ildə İSESKO-nun keçmiş Baş direktoru Əbdüləziz bin Osman Əl-Tüveycri sivilizasiyalararası dialoq daxil olmaqla müxtəlif sahələrdə genişmiqyaslı və fədakar fəaliyyətinə, qayğıya ehtiyacı olan uşaqlara diqqətinə, İslam aləmində görülən işlərə böyük dəstəyinə görə Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevaya İSESKO-nun xoşməramlı səfiri adının verilməsi haqqında diplom təqdim etmişdir. Həmçinin, 2008-ci ilin 10-11 iyun tarixlərində, “Mədəniyyətlərarası Dialoqda Qadınların rolunun genişləndirilməsi” mövzusunda Bakıda keçirilmiş beynəlxalq forumda iştirak edən İKT Baş katibi E. İhsanoğlu humanitar sahədəki fəaliyyətinə görə Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevaya “İKT-nin humanitar məsələlər üzrə xüsusi elçisi” statusuna dair diplom təqdim etmişdir. Əlamətdar haldır ki, İslam ölkələrinin daxil olduğu təşkilatın bu yüksək adlarına layiq görülməsinə ilk qadın Azərbaycanın birinci xanımıdır [3].

İSESKO-nun keçmiş Baş direktoru Əbdüləziz Osman Əl-Tüveycri ölkəmizlə əməkdaşlığın səviyyəsindən razılığını və bu əməkdaşlığın genişləndirilməsinə marağını dəfələrlə vurğulamış, 2006-cı ildən etibarən respublikamızda keçirilmiş bir sıra beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlərdə fəal iştirak etmişdir. Bu müddətdə Bakıda keçirilmiş tədbirlər siyahısında 1-2 noyabr 2007-ci ildə “Gənclər sivilizasiyaların alyansı naminə” mövzusunda beynəlxalq konfrans, Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü, 10-11 iyun 2008-ci ildə YUNESKO və İSESKO-nun dəstəyi ilə keçirilmiş “Mədəniyyətlərarası dialoqda qadınların rolu” mövzusunda forum, 6-7 oktyabr 2008-ci ildə İslam ölkələri Elm və təhsil nazirlərinin VI Konfransı, 18 fevral 2009-cu il “Bakı – İslam mədəniyyətinin paytaxtı – 2009” Mədəniyyət ilinin açılış mərasimi, 13-15 oktyabr 2009-cu ildə İslam ölkələri Mədəniyyət

nazirlərinin VI Konfransı, 26-27 aprel 2010-cu ildə Dünya dini liderlərinin Bakı sammiti və Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumları, 2-3 may 2019-cu il tarixlərində Bakı şəhərində keçirilmiş V Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu xüsusi qeyd edilməlidir [3]. İSESKO-nun aylıq xüsusi jurnalında Azərbaycan ilə əlaqələrə həmişə geniş yer ayrılması, 2008-ci ildə Mərakeşdə Azərbaycan mədəniyyət günlərinin keçirilməsi barəsində sazişə İSESKO rəhbərliyinin göstərdiyi hərtərəfli dəstək diqqətə layıqdır. Bu cür mədəniyyət günlərinin keçirilməsinin ölkələrimiz arasında müxtəlif sahələrdə, o cümlədən mədəniyyət sahəsində əlaqələrin daha da genişləndirilməsinə xidmət etmişdir. 2-3 dekabr 2019-cu il tarixlərində İSESKO-nun Baş qərargahında keçirilmiş İslam Dünyası İrsi Komitəsinin növbədənəkar toplantısında Bakının İçəri Şəhər, Qız Qalası və Şirvanşahlar Saray Kompleksi, Xan Sarayı ilə birgə Şəkinin tarixi mərkəzi, Qobustan Qaya Sənəti Mədəni Landşaftı kimi mədəni irs nümunələrinin İslam Dünyası İrsi Siyahısına daxil edilməsi Azərbaycan Respublikası və İSESKO arasında münasibətlərin inkişafına səbəb olmuşdur [3].

İSESKO müxtəlif platformalarda Ermənistan-Azərbaycan Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı birmənalı şəkildə Azərbaycan Respublikasına öz dəstəyini ifadə etmişdir. 5 oktyabr 2012-ci ildə baş tutmuş Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumunda iştirak edən İSESKO-nun keçmiş baş direktoru Əbdüləziz bin Osman Əl-Tüveycri bu tədbirdə də vurğulamışdır ki, Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarını işğalı beynəlxalq hüquqa və BMT-nin qətnamələrinə ziddir. İSESKO-nun Cənubi Qafqaz regionunda sülhün və sabitliyin bərqərar olunmasında maraqlı olduğunu qeyd edən qonaq demişdir ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli bölgədə sülhün və sabitliyin bərqərar olunmasına xidmət edəcəkdir. Azərbaycan torpaqlarının işğalına son qoyulmalıdır. Xankəndi aeroportunun istismara verilməsi məsələsinə də münasibət bildirən Əl-Tüveycri İSESKO-nun bu addımı qəti şəkildə qınadığını diqqətə çatdırmışdır.

İSESKO Baş Konfransının 26 noyabr 2015-ci il tarixli XII sessiyasının açılış zamanı İSESKO-nun keçmiş Baş direktoru çıxışında bildirib: “Biz bilirik

ki, erməni işğalı nəticəsində böyük dağıntılar baş verib. Onlar işğal olunmuş torpaqlarda dini, tarixi, mədəni abidələri dağıdıblar. Buna görə də istərdik ki, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə hörmətlə yanaşılsın. Çünki mütləq xarakterə malik olan dörd qətnamədə erməni silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarından dərhal çıxarılması tələb edilir. Biz onun tərəfdarıyıq ki, bu torpaqlar tezliklə azad olunsun. Mən bütün regional dövlətlərə üzümlü tutub deyirəm, biz bu işğala son qoymalıyıq, pozulmuş hüquqları bərpa etməliyik. Mən konfransdan xahiş edirdim, bir bəyannamə, qətnamə qəbul etsin və orada tələb olunsun ki, Ermənistanın silahlı qüvvələri Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsindən və ətraf rayonlarından çıxarılsın. Azərbaycan torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğalı bəşəriyyətə qarşı cinayətdir" [1].

İSESKO Baş Konfransının XII sessiyasının açılışı zamanı Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyev də bildirmişdir ki, İSESKO Azərbaycanı daim dəstəkləyir. Xüsusilə Ermənistan-Azərbaycan, Qarabağ münaqişəsinin həlli işində İSESKO daim Azərbaycanın mövqeyini, yəni, haqq-ədaləti açıq şəkildə dəstəkləyir. Prezident İSESKO-nun Baş direktoru cənab əl-Tüveycrinin çoxsaylı çıxışlarında bu məsələ ilə bağlı birmənalı mövqe nümayiş etdirdiyini qeyd edib, İSESCO və bütün müsəlman aləminə təşəkkürünü bildirmişdir [1].

Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarını işğalı, tarixi və mədəni irsimizin dağıdılması, Ermənistanın işğal altındakı torpaqlarda qeyri-qanuni fəaliyyəti kimi bir çox məqamlara münasibət bildirən İSESKO 2016-cı il aprel hadisələrinə də öz mövqeyini bildirmişdir. 2016-cı il aprel hadisələrinə münasibət bildirən İSESKO-nun keçmiş Baş direktoru Əbdüləziz Osman Əl Tüveycri bəyənətində Ermənistanın heç vaxt BMT-nin 4 qətnaməsini yerinə yetirməyə çalışmadığını və buna görə də təmas xəttində son münaqişələrə görə məsuliyyətin Ermənistanə məxsus olduğunu bildirmişdir. Beynəlxalq təşkilatların Ermənistanı işğal etdiyi rayonları tərk etməyə məcbur etmək üçün kifayət qədər səy göstərmədiyini bildirən Əl Tüveycri, İSESKO-nun Ermənistanın bu zorakılığını pisləyən və beynəlxalq təşkilatları buna son qoymağa və işğal olunmuş rayonlardan çıxarılmasını təmin etməyə çağıran bəyannamə qəbul etdiyini bildirmişdir.

31 yanvar 2019-cu il tarixində İSESKO tərəfindən Ermənistanın işğal etdiyi Azərbaycan ərazilərində Sərsəng su anbarından yeni su kanalı çəkilməsi cəhdlərini beynəlxalq hüququn kobud şəkildə pozulması kimi qiymətləndirən bəyənət verilmişdir. İSESKO-nun keçmiş Baş direktoru Əbdüləziz

əl-Tüveycri bildirib ki, Ermənistanın bu ekspansionist planı Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərində vəziyyəti dəyişməyə və İSESKO-nun üzvü olan Azərbaycan Respublikasının təbii ehtiyatlarının talan edilməsinə yönəlib. Əbdüləziz əl-Tüveycri Ermənistanın bu addımını xüsusi mülkiyyət və dövlət mülkiyyəti hüquqlarının, habelə beynəlxalq hüququn, o cümlədən Dördüncü Cenevrə Konvensiyasında təsbit olunmuş "işğalçı dövlət işğal edilmiş ərazilərdə mülki şəxslərin müdafiəsini təmin edir" müddəasının pozulması hesab edirdi [3]. İSESKO-nun keçmiş Baş direktoru beynəlxalq birliyə və beynəlxalq hüquq-müdafiə təşkilatlarına müraciətlə Ermənistanı öz iqtisadiyyatını Azərbaycanın təbii ehtiyatlarından istifadə edilməsi hesabına inkişaf etdirməyə yönəlmiş ekspansionist planından və etnik təmizləmə siyasətindən əl çəkməyə, dünyanın bu mühüm regionunda sülhün və təhlükəsizliyin bərqərar olması məqsədilə Ermənistanı Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərini dərhal azad etməyə məcbur etməyə çağırırdı.

İkinci Qarabağ müharibəsinin başlamasından dərhal sonra da İSESKO öz münasibətini bildirmişdir. 29 sentyabr 2020-ci il tarixində İslam Dünyası Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı irs, mədəniyyət və təhsil ilə əlaqəli bir qurum olaraq Ermənistan və Azərbaycan arasındakı Qarabağ münaqişəsi ətrafında cərəyan edən son hadisələrdən, əhəmiyyətli sivil dəyərə malik arxeoloji və tarixi məkanların, o cümlədən bir sıra məscidlərin və müqəddəs tarixi yerlərə qarşı dağıntıların törədilməsindən narahatlığını bildirən bəyənətlə çıxış etmişdir.

10 noyabr 2020-ci ildə "Müasir dünyanın problemləri: nifrətə çağırış, terror, ekstremizm, İslamofobiya və Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü" mövzusunda keçirilmiş onlayn beynəlxalq konfransda çıxış edən İSESKO-nun hazırkı Baş direktoru Salem bin Məhəmməd əl-Maliki bildirib ki, problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində əxlaqi birlik nümayiş etdirilməsi vacib mövzulardan biridir: "Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində məscid və dini mərkəzlər hücumla məruz qalıb. Beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən qərarlar qəbul edilsə də, qarşı tərəf buna məhəl qoymayıb. Tarixi, mədəni irsin sahibləri öz torpaqlarına qayıtmalıdır. Azərbaycan Qərblə Şərq arasında təhlükəsiz və qürurlu məkandır. Azərbaycanın bir sıra təşəbbüsləri dünya birliyi tərəfindən alqışla qarşılanıb. Sülhün bərqərar edilməsində Azərbaycanın sülh şəraitində yaşamasının çox böyük töhfəsi olacaq. Azərbaycan prezidenti və xalqına sülhü bərqərar etməyi diləyirəm" [4]. Bir çox beynəlxalq təşkilatların bitərəflik və ya qey-

ri-konstruktiv mövqə nümayiş etdirdiyi bir zamanda Azərbaycanın özünün haqq işində İSESKO kimi nüfuzlu beynəlxalq təşkilat tərəfindən dəstəklənməsi olduqca böyük əhəmiyyətə malik olmuşdur.

İkinci Qarabağ müharibəsinin başa çatması və torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsindən qısa müddət sonra həmin müddətdə Azərbaycan Respublikası mədəniyyət nazirinin birinci müavini, nazirin vəzifələrini müvəqqəti icra edən Anar Kərimov İSESKO-un Baş direktoru ilə onlayn görüşündə son 30 il ərzində Ermənistan tərəfindən işğal altında saxlanılan ərazilərin, xüsusilə də Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi hesab edilən Şuşa şəhərinin müzəffər ordumuz tərəfindən azad edilməsi və bunun dünya və islam mədəniyyəti üçün əhəmiyyəti barədə məlumat vermişdir. Anar Kərimov bildirib ki, Qarabağ bölgəsinin işğalı nəticəsində bir sıra şəhərlər tamamilə məhv edilmiş, bütün mədəni mülkiyyət talan olunmuş, tarixi abidələr və mədəniyyət müəssisələri vəhşicəsinə dağıdılmış, xüsusilə islam irsinə aid olan abidələr və məscidlər təhqir edilmişdir. Anar Kərimov hazırda azad edilmiş ərazilərdə mədəni mühiti canlandırmaq, abidələri, muzeyləri və müxtəlif mədəniyyət müəssisələrini bərpa etmək üçün Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən xüsusi fəaliyyət planının hazırlandığını bildirmişdir. Baş direktor Salim bin Məhəmməd Əl-Maliki Azərbaycan xalqını bu tarixi qələbə münasibətilə təbrik edərək İSESKO-nun bu məsələdə ilk günlərdə bəyanat verərək Azərbaycana tam olaraq öz dəstəyini ifadə etdiyini bildirdi və eyni zamanda və bu sahədə əməkdaşlığa dair birgə İş Planının hazırlanmasının tərəfdarı olduğunu qeyd etmişdir. Baş direktor İSESKO ekspertlərinin sözügedən ərazilərə araşdırma səfərinin təşkilinə də hazır olduğunu bildirmişdir [4].

23 noyabr 2020-ci il tarixində həmin müddətdə Azərbaycan Respublikası mədəniyyət nazirinin birinci müavini, nazirin vəzifələrini müvəqqəti icra edən Anar Kərimov YUNESKO və İSESKO-nun baş direktorlarına müraciət etmişdir. Müraciətdə 30 ilə yaxın Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğalı altında olan və bu günlərdə işğaldan azad edilən Azərbaycan ərazilərində mədəni irsə dəymiş ziyanın müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı ilkin monitorinqin aparıldığı diqqətə çatdırılır. Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş torpaqlarda Azərbaycanın tarixi, mədəni və dini abidələrinə vurulmuş ziyanla bağlı ilkin monitorinqin nəticələri qeyd olunur. Bildirilir ki, tarixi və mədəni irsin dağıdılması müvafiq beynəlxalq konvensiyaların tələblərinin kobud şəkildə pozulması və bəşəriyyətə qarşı törədilmiş cinayətdir. Müraciətdə qeyd olunur ki, Azərbaycanda

tarixən mövcud olmuş multikultural və tolerant cəmiyyətin inkişaf etdirilməsi bu gün dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən biridir. Bu gün ölkəmizdə müxtəlif xalqların və dinlərin nümayəndələri dinc yanaşı yaşayır və Azərbaycanın ümumi tərəqqisinə öz töhfələrini verirlər. Çoxsaylı müsəlman icması ilə yanaşı, xristian və yəhudi dini icmaları da cəmiyyətimizin fəal hissəsidir və bu dinlərə məxsus abidələr, ibadət yerləri mənşəyindən asılı olmayaraq Azərbaycan dövləti tərəfindən mühafizə olunur, təmir və bərpa edilir. Sonda işğaldan azad olunmuş ərazilərdə davam edən monitorinqin nəticələrinin hər iki təşkilatın rəhbərlərinə mütəmadi olaraq təqdim ediləcəyi bildirilib [7]. Müsəlman, xristian və yəhudi icmalarına və dinlərinə məxsus abidələr və ibadət yerlərinin təmir və bərpa işlərinə prioritet verilməsi Azərbaycan Respublikasının multikultural dəyərlərin daşıyıcısı olduğunu bir daha sübut edir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 13 yanvar 2021-ci ildə işğaldan azad edilmiş ərazilərdəki vəziyyətlə tanış olmaq məqsədilə respublikamıza səfər etmiş İSESKO-nun Baş direktoru Səlim bin Məhəmməd əl-Malikin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir. Azərbaycan Respublikası Prezidenti çıxışı zamanı bildirib ki, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə hər şey tamamilə məhv edilib. Prezident qeyd edib ki, “Bizim bu barədə məlumatımız var idi. Çünki işğal edilmiş ərazilərdə vəziyyətlə bağlı bizdə müəyyən görünülər var idi. Lakin biz dağıntıların bu qədər geniş vüsət almasını heç təsəvvürümüzdə belə gətirə bilməzdik. Bu, onu nümayiş etdirir ki, torpaqlarımızı işğal altında saxlayan ölkə Azərbaycan mədəniyyətinin izini silmək istəyirdi. Azərbaycan xalqının irsini məhv etmək istəyirdi”. İSESKO-nun Baş direktoru Azərbaycan Respublikasının İkinci Qarabağ müharibəsindəki qələbəsi barəsində bildirib ki, “Sizin qələbəiniz İSESKO-nun qələbəsinin bir parçasıdır. Bizim üzv dövlətlərimiz çox önəmlidir və biz kimliyindən asılı olmayaraq onları hər zaman dəstəkləyəcəyik. Mənimlə birlikdə ən önəmli insanlar gəlib. Mən onların baş verənlərin şahidi olmalarını və həmçinin qələbəni qeyd etmələrini istəyirəm”. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdəki vəziyyəti bəşəriyyət əleyhinə cinayət adlandıran Baş direktor bildirib ki, onlar əvvəllər heç vaxt qarşılaşmadıqları bir faciə ilə qarşılaşıblar. Azərbaycan Respublikası Prezidenti sıx əməkdaşlığa, daimi dəstəyə, xüsusilə müharibə zamanı qəbul edilmiş qərarlara görə Baş direktora təşəkkürünü bildirmişdir [2].

2021-ci il yanvarın 14-də isə keçmiş mədəniyyət naziri Anar Kərimov İSESKO-nun baş direktoru

Səlim bin Məhəmməd Əl Malik ilə keçirilən birgə mətbuat konfransında Şuşa şəhərində aparılan ilkin identifikasiya işləri çərçivəsində 195 tarixi eksponatın müəyyən edildiyini bildirib. Azərbaycan Respublikası mədəniyyət naziri işğaldan azad edilmiş ərazilərdə abidələrin bərpası ilə bağlı yol xəritəsinin hazırlandığını bildirmişdir. Bu prosesə həm yerli, həm də xarici mütəxəssislərin cəlb olunmasının nəzərdə tutulduğunu, abidələrin bərpası ilə bağlı təsnifat aparıldığını qeyd edib. Anar Kərimov Azərbaycanda İSESKO-nun regional mərkəzinin yaradılacağını, regional mərkəzin bir çox ölkəni əhatə edəcəyini bildirmişdir. İSESKO-nun Baş direktoru Səlim bin Məhəmməd Əl Malik çıxışında bildirib ki, Şuşanın İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı elan edilməsini təklif ediblər [2].

Mədəniyyət naziri Anar Kərimov mətbuata açıqlamasında Şuşadakı Qazançı kilsəsinin də bərpa ediləcəyini bildirmişdir. İSESKO-nun Baş direktorunun Azərbaycan Prezidenti ilə görüşü zamanı da belə bir təklif irəli sürülüb ki, İSESKO iki məscid və bir kilsənin təmir edilməsini həyata keçirmək istəyir” [6] ifadələri Azərbaycan Respublikası və İSESKO-nun etnik-dini ayrı-seçkilik etmədən mədəni irsin bərpası istiqamətində fəaliyyət göstərdiyini sübut edir.

Azərbaycan-İSESKO əməkdaşlığının mühüm nəticələrindən biri də Şuşa şəhərinin 2021-ci ildə “Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı”, 2023-cü ildə “Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı” elan edilməsindən sonra “İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı” elan edilməsidir. Qətər Dövlətinin Doha şəhərində keçirilən İslam Dünyası Mədəniyyət Nazirlərinin 12-ci Konfransında İSESKO-nun “İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı” proqramına mədəniyyət naziri Adil Kərimli mədəniyyətimizin beşiyi sayılan Şuşa şəhərinin 2024-cü il üçün İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtına namizədliyini təqdim etmişdir. Konfrans iştirakçılarının yekdil rəyi ilə Şuşa 2024-cü il üçün “İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı” elan olunub [5]. Şuşa şəhərinin İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı elan edilməsi Azərbaycanın çoxəsrlik zəngin mədəniyyətinin, memarlıq və şəhərsalma sənətinin parlaq incisi kimi beynəlxalq aləmdə təbliği istiqamətində olduqca əhəmiyyətli hadisədir.

Beləliklə, yuxarıda qeyd etdiyimiz nümunələr də sübut edir ki, Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq mədəni əlaqələrində İSESKO böyük əhəmiyyətə malikdir. İSESKO respublikamıza həm təhsil, elm, mədəniyyət sahəsində, həm də ərazi bütövlüyümüzün və suverenliyimizin təmin edilməsi məsələsində dəstək verir. İkinci Qarabağ mü-

haribəsindən bir qədər sonra işğaldan azad edilmiş ərazilərdə vəziyyətin öyrənilməsi məqsədilə İSESKO-nun Baş direktorunun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin ölkəmizə səfər etməsi, işğaldan azad edilmiş ərazilərdəki yenidənqurma işlərinə dəstək göstərəcəklərini bəyan etməsi, Şuşanın İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı elan olunması İSESKO-nun hüququn aliliyinə sadiqliyini, beynəlxalq aləmdə qətiyyətli, dönməz mövqeyini, bütün dünyada etnik-dini ayrı-seçkilik etmədən təhsil, elm və mədəniyyətə qayğısını sübut edir. Azərbaycan Respublikasının müstəqillik əldə etdiyi gündən bəri bütün dünyada tarixi və mədəni abidələrin bərpası istiqamətində gördüyü işlər, elm və təhsilin inkişafına qayğısı, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə etnik-dini ayrı-seçkilik etmədən tarixi və mədəni abidələrin bərpası işlərinə prioritet verməsi Azərbaycanın İSESKO ilə eyni dəyər və prinsiplərdən çıxış etdiyini təsdiq edir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. *Bakıda İSESCO Baş Konfransının XII sessiyasının açılışı olub, Prezident İlham Əliyev açılışda iştirak edib, Yeni Azərbaycan. – 2015. 27 noyabr. – s. 1*
2. *İCESCO nümayəndə heyətinin ölkəmizə səfərinin yekunlarına həsr olunmuş mətbuat konfransı, 15 yanvar 2021, <https://culture.gov.az/az/umumi-xeberler/13409>*
3. *İslam Dünyası Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı (İSESKO) – Azərbaycan münasibətləri, <https://www.mfa.gov.az/az/category/beynelxalq-teskilatlar/islam-dunyasi-tehsil-elm-ve-medeniyyet-teskilati-isesko-azerbaycan-munasibetleri>*
4. *“Müasir dünyanın problemləri: nifrətə çağırış, terror, ekstremizm, islamofobiya və Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü” mövzusunda onlayn Beynəlxalq Konfransın iştirakçılarında, 10 noyabr 2020, <https://president.az/az/articles/view/46042/print>*
5. *Şuşa İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı seçilib, 25 sentyabr 2023, <https://turkic.world/az/articles/society/148699>*
6. *Şuşadakı Qazançı kilsəsi bərpa ediləcək, 14 yanvar 2021, <https://bizim.media/az/cemiyet/8509/>*
7. *UNESCO və İSESCO-ya işğaldan azad olunmuş ərazilərdə aparılan ilkin monitorinqin nəticələri təqdim edilib, 23 noyabr 2020, <https://turan.az/az/medeniyyet/unesco-ve-isesco-ya-igaldan-azad-olunmus-erazilerde-aparilan-ilkin-monitorinqin-neticeleri-teqdim-edilib>*

SUMMARY

In the system of organizing international cultural relations of the Republic of Azerbaijan, apart from state and government institutions, international organizations, public-social institutions, and personal activities of individual people have a great place. The activity of individual people is of great importance in the organization of international cultural relations. Historically, in the process of development of international cultural relations, the activity of individual people has appeared as the main direction. In modern times, the role of state and government bodies and international organizations is greater than that of individuals in the development of international cultural relations. The international cultural relations of the Republic of Azerbaijan are carried out by the relevant departments of the Presidential Office, embassies and consulates, the Ministry of Culture of the Republic of Azerbaijan, the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Azerbaijan, and the State Committee on Work with Diaspora. Cooperation with international organizations is manifested in cultural relations with UNESCO, ICESCO, TURKSOY, CIS Council for Cultural Cooperation, GUAM and other institutions. In the process of cooperation with international organizations, Islamic World Educational, Scientific and Cultural Organization - ICESKO attracts special attention.

Keywords: *ICESKO, TURKSOY, goodwill ambassador, culture, worldheritage, international humanitarian forum, Year of Shusha.*

РЕЗЮМЕ

В системе организации международных культурных связей Азербайджанской Республики, помимо государственных и правительственных учреждений, большое место занимают международные организации, общественные учреждения, а также личная деятельность отдельных людей. Большое значение в организации международных культурных связей имеет деятельность отдельных людей. Исторически в процессе развития международных культурных связей главным направлением выступала деятельность отдельных людей. В современное время роль государственных и правительственных органов и международных организаций в развитии международных культурных связей превышает роль отдельных лиц. Международные культурные связи Азербайджанской Республики осуществляют соответствующие подразделения Аппарата Президента, посольства и консульства, Министерство культуры Азербайджанской Республики, Министерство иностранных дел Азербайджанской Республики, а также Государственный комитет по работе с диаспорой Азербайджана. Сотрудничество с международными организациями проявляется в культурных связях с ЮНЕСКО, ИСЕСКО, ТУРКСОЙ, Советом по культурному сотрудничеству СНГ, ГУАМ и другими институтами. В процессе сотрудничества с международными организациями особое внимание привлекает Всемирная исламская организация образования, науки и культуры – ИСЕСКО.

жанской Республики, Министерство иностранных дел Азербайджанской Республики, а также Государственный комитет по работе с диаспорой Азербайджана. Сотрудничество с международными организациями проявляется в культурных связях с ЮНЕСКО, ИСЕСКО, ТУРКСОЙ, Советом по культурному сотрудничеству СНГ, ГУАМ и другими институтами. В процессе сотрудничества с международными организациями особое внимание привлекает Всемирная исламская организация образования, науки и культуры – ИСЕСКО.

Ключевые слова: *ИСЕСКО, ТУРКСОЙ, посол доброй воли, культура, всемирное наследие, международный гуманитарный форум, Год Шуши.*

XÜLASƏ

Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq mədəni əlaqələrinin təşkili sistemində dövlət və hökumət qurumlarından başqa, beynəlxalq təşkilatlar, ictimai-sosial institutlar, ayrı-ayrı insanların şəxsi fəaliyyətinin böyük yeri var. Beynəlxalq mədəni əlaqələrin təşkilində ayrı-ayrı insanların fəaliyyəti mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Tarixən beynəlxalq mədəni əlaqələrin inkişaf prosesində ayrı-ayrı insanların fəaliyyəti əsas istiqamət kimi təzahür etmişdir. Müasir dövrdə beynəlxalq mədəni əlaqələrin inkişafında ayrı-ayrı şəxslərin fəaliyyətindən daha çox dövlət və hökumət orqanları və beynəlxalq təşkilatların rolu daha böyükdür. Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq mədəni əlaqələri dövlət və hökumət xəttilə Prezident Aparatının müvafiq şöbələri, səfirlik və konsulluqlar, Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyi, Xaricdə yaşayan Azərbaycanlılarla iş üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən həyata keçirilməkdədir. Beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq YUNESKO, İSESKO, Türksöy, MDB-nin Mədəni Əməkdaşlıq Şurası, GUAM və digər qurumlarla mədəni əlaqələrdə təzahürünü tapmaqdadır. Beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq prosesində İslam Dünyası Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı – İSESKO xüsusi diqqət cəlb etməkdədir.

Açar sözlər: *İSESKO, TÜRKSOY, xoşməramlı səfir, mədəniyyət, dünya irsi, beynəlxalq humanitar forum, Şuşa ili.*